

Kansalaisaloite KAA 4/2023 vp - Sähkön hinta kuriin

Kuluttaja-asiamiehen lausunto talousvaliokunnalle,
8.2.2024

Lähtökohtia

- KKV osallistunut kahteen aiempaan kuulemiseen, joissa on otettu kantaa erityisesti hintakattoon ja talousvaliokunnan pyytämiin kilpailuoikeudellisiin näkökohtiin.
- KA:n lausunnossa keskitytty kuluttajapoliittisiin näkökohtiin ja kuluttajan asemaan sähkömarkkinoilla.
- Nykyinen EU:n sähkömarkkinasäätely lähtee markkinapohjaisista sähkön vähittäishinnoista.
- KA pitää perusteltuna erottaa toimet ns. normaaliaikoina ja kriisitilanteissa – samoin hallitusohjelmassa.
- Normaaliaikoina markkinaehtoinen hinnoittelu on toiminut hyvin.
 - Kuluttajilla on ollut riittävästi sähköä, hinta on ollut kohtuullinen ja markkinoilla on ollut erilaisia sopimusvaihtoehtoja.
 - Nykyisin aiempaa suurempia hinnanvaihteluja (mm. suojautuminen sopimusratkaisuilla, panostuksilla säätövoimaan ja varastointiin).

Kuluttajien asema v. 2022-2023 poikkeustilanteessa

- Kuluttajien asema sähkömarkkinoiden poikkeustilanteissa ei ole ollut riittävän vahva.
 - Kohtuullinen riskinjako sähköyhtiöiden ja kuluttajan välillä?
 - Sähköyhtiöillä vahvempi asema ja ylivertainen sähkömarkkinan tuntemus vrt. yksityistaloudestaan huolehtivat kuluttajat.
- Keskeisiä kuluttajaongelmia:
 - Merkittävät hinnan kertakorotukset toistaiseksi voimassa olevien sähkösopimuksiin – KA:n markkinaoikeuteen saattamat ennakkoratkaisuasiat.
 - Syksyllä 2022 solmitut kalliit määräaikaiset sähkösopimukset, joissa iso osa kuluttajista edelleen kiinni kuluttajaviranomaisten toimenpiteistä huolimatta.
 - Sähkölaskuista aiheutuvien maksuhäiriömerkintöjen kasvava trendi.
 - Sähköyhtiöiden asiakaspalvelujen ruuhkaisuus ja toimimattomuus vaikeuttanut kuluttajien ongelmia.
 - Sähköyhtiöt ovat kiistäneet kuluttajansuojasääntelyn sovellettavuutta sähkösopimuksiin.

Johtopäätöksiä poikkeustilanteiden varalle

- Lainvalvonnan keinoilla ei saada riittäviä ratkaisuja ko. syksyn ja talven kaltaisiin poikkeustilanteisiin -> tarve poliittisille toimenpiteille.
- Sähkömarkkinoiden aiempaa herkemmän tilanteen (mm. geopolitiikan muutokset, sääriippuvainen tuotanto) vuoksi mekanismit olisi syytä luoda valmiiksi vastaisiin poikkeustilanteisiin.
 - EU:ssa valmistettava hintakriisisäätely.
 - Oikeasuhtainen sopimussakko määräaikaisesta sopimuksesta irtautumiseksi.
 - Tukitoimenpiteiden parempi kohdistaminen.
- Energiaköyhyyden määritelmän sisällyttäminen lainsäädäntöön (komission suositus).
 - Ilmiön laadun ja laajuuden selvittäminen Suomessa -> paremmin kohdennetut eri politiikkalohkojen toimenpiteet.
 - Komission suosituksen mukaisesti ennen kaikkea rakenteellisia toimenpiteitä ongelman "juurisyihin".
 - Tämänhetkinen sähkön hintataso aiempaa korkeammalla, vaikkakin eurooppalaisessa vertailussa keskimääräistä halvempaa.